

Beleidsplan Burgerschap CBS De Opdracht

Geke Numan

Datum: februari 2023

INHOUD

Inhoud	1
Visie, beleid en verbinding	2
Visie op burgerschap	3
Schoolklimaat.....	3
Welke activiteiten vinden plaats en welke methoden worden gebruikt	4
Professionalisering	5
Resultaten	5
Kwaliteitszorg	6
Onderwijsinhoud- Curriculum burgerschapsonderwijs	7
Leerdoelen	8
Aanpak	9

VISIE, BELEID EN VERBINDING

De schoolvisie is leidend voor het onderwijskundige concept en het dagelijks handelen. De schoolvisie kan worden samengevat in de schoolslogan "het kind centraal".

Dit houdt in:

Bij alles wat we doen proberen we zover binnen ons vermogen ligt, rekening te houden met verschillen tussen kinderen. Elk kind is uniek! Voor ons als school de uitdaging om daarbij aan te sluiten. En wel zodanig dat ontwikkeling, leren en prestaties bij elke individuele leerling meer dan voldoende tot z'n recht komt.

Daarom werken wij o.a. met:

- Diverse leerlijnen zodat onderwijs op maat wordt aangeboden
- Een leerkracht die tijd heeft voor een plusgroep voor (hoog)begaafden
- Zorgcoördinatoren die speciaal tijd hebben om kinderen te helpen met extra ondersteuningsbehoeften
- Met ateliers waarbij leerlingen uitgedaagd worden om zich creatief te ontwikkelen
- Met keuzeprogramma's waarbij leerlingen vanuit interesse en eigen talenten werken aan hun eigen ontwikkeling (denk aan schoolorkest of schoolkoor, schaak- of damles, extra uitdagende reken- of taal programma's)
- Gemotiveerde leerkrachten die met hun eigen talenten schoolbreed worden ingezet (denk aan gym, dans, drama, muziek, natuur en milieu, cultuur en ICT)
- Portfolio's (digitaal en een map met leerling producten en resultaten)
- Onze school werkt, waar dat zinvol is, samen met ouders en maatschappelijke partners.
- Ons onderwijs is afgestemd op onze maatschappelijke omgeving, en past bij wat daar nodig is.
- Onze school is duidelijk over wat we willen, doen en bereiken. Ons onderwijs en de resultaten daarvan zijn inzichtelijk voor de buitenwereld. We leggen verantwoording af: we zijn 'transparant'.
- Onze school overlegt met andere scholen, onder meer over de afstemming van het onderwijs, over de overdracht van leerlingen, over wat nodig is in onze omgeving, en over de (gezamenlijke) invulling van onze maatschappelijke verantwoordelijkheid.

VISIE OP BURGERSCHAP

Onze schoolvisie:

Wij stellen Gods Woord centraal in onze omgang met elkaar. Deze christelijke identiteit houdt voor ons in, dat we het kind zien als serieus, waardevol en uniek persoon. ('Elk kind centraal')

Onze OPDRACHT:

dienstbaar zijn aan Hem en aan elkaar.

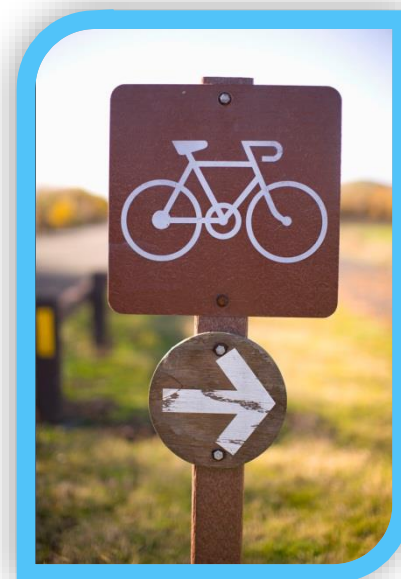
Wij willen de kinderen:

Leiden, begeleiden, stimuleren en bemoedigen.

Zodat ze:

Hun individuele aanleg en capaciteiten respecterend,
zich kunnen ontplooiën tot:

Goed functionerende, harmonieuze mensen in onze
maatschappij.

SCHOOLKLIMAAT

Deze schoolvisie is ook onze visie op burgerschapsonderwijs en zie je terug in het sociale klimaat in de groepen en in de school. Er is ruimte voor verschillen en geborgenheid om irritaties, tegenstellingen, gevoelige onderwerpen en conflicten met elkaar te bespreken.

Als christelijke school besteden we veel aandacht aan levensbeschouwelijke vorming. We gebruiken hiervoor als leidraad de methode "Kind op Maandag".

Onze pedagogische aanpak is afgestemd op de leerdoelen. Op onze school leven we voor wat wij onder 'goed burgerschap' verstaan. In ons doen en laten brengen wij als medewerkers de leerdoelen (en de burgerschapscompetenties) zelf in praktijk.

WELKE ACTIVITEITEN VINDEN PLAATS EN WELKE METHODEN WORDEN GEBRUIKT

Bij burgerschapsonderwijs staan drie basiswaarden centraal die van belang zijn in de democratische, pluriforme samenleving: vrijheid, gelijkheid en solidariteit. Ook leren de leerlingen over historische contexten waar de drie basiswaarden, maar ook democratie en de democratische rechtsstaat uit zijn voortgekomen.

Voor leerlingen is de school een oefenplaats voor democratie en het omgaan met diversiteit. Leerlingen leren hoe ze actief kunnen meedoen in een democratische cultuur. Ze leren over besluitvormingsprocessen en de invloed die zij hierop kunnen uitoefenen – passend bij hun situatie en mogelijkheden.

Bij ons op school is een leerlingenraad die bestaat uit leerlingen van groep 5 t/m 8. In de leerlingenraad kunnen leerlingen allerlei zaken inbrengen die te maken hebben met de school en de leef- en leeromgeving.

Burgerschapsonderwijs daagt leerlingen ook uit om verbanden te leggen tussen hun eigen leefwerelden en grotere (mondiale) maatschappelijke vraagstukken. Het gaat om globalisering, duurzaamheid en technologie. Leerlingen leren kritisch na te denken en te reflecteren op complexe, vaak ethisch geladen vraagstukken. Door het ontdekken van mogelijkheden om zelf iets te doen aan deze vraagstukken, ontwikkelen leerlingen een actieve houding. Zij leren in gesprek te gaan met anderen en elkaars standpunten te bevragen. Zo ontwikkelen zij hun eigen opvattingen.

De kerndoelen 34 t/m 39 die passen bij het leergebied Oriëntatie op jezelf en de wereld vallen ook onder burgerschapsonderwijs.

Kerndoel 34: De leerlingen leren zorg te dragen voor de lichamelijke en psychische gezondheid van henzelf en anderen.

Kerndoel 35: De leerlingen leren zich redzaam te gedragen in sociaal opzicht, als verkeersdeelnemer en als consument.

Kerndoel 36: De leerlingen leren hoofdzaken van de Nederlandse en Europese staatsinrichting en de rol van de burger.

Kerndoel 37: De leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen.

Kerndoel 38: De leerlingen leren hoofdzaken over geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen en ze leren respectvol om te gaan met seksualiteit en met diversiteit binnen de samenleving.

Kerndoel 39: De leerlingen leren met zorg om te gaan met het milieu.

De volgende methoden worden hierbij gebruikt:

- Fides / de Gouden Weken (groep 1 t/m 8)
- Schooljudo
- Verkeersmethode Veilig Verkeer Nederland (groep 1 t/m 8)
- Kind op Maandag (groep 1 t/m 8)
- Veiligwijs (groep 1 t/m 8)
- Mediawijsheid (groep 7 en 8)
- Kidsweek begrijpend lezen en de Sam Sam (groep 5 t/m 8)
- Thematisch werken met Oase (wereldoriëntatie): Er is een lijst met thema's en doelen die aan bod komen per groep (groep 1 t/m 8). Zie beleidsplan W&T. In groep 8 komen in ieder geval Wereldgodsdiensten, Verkiezingen en EHBO aan bod.

PROFESSIONALISERING

- Onze leraren zijn bekwaam om burgerschapsonderwijs te geven.
- Onze leraren gaan gevoelige onderwerpen in het onderwijs of in de actualiteit niet uit de weg.
- Het gehele schoolteam kent onze visie op burgerschapsonderwijs. Onze medewerkers dragen de visie actief uit en brengen deze in praktijk.
- Dankzij ons personeelsbeleid kunnen leraren hun bekwaamheid ontwikkelen. Leraren doen regelmatig mee aan professionaliseringsactiviteiten zoals nascholing, cursussen, bijeenkomsten voor bezinning/ stimulering en intercollegiale consultatie.
- In onze school zijn taken en verantwoordelijkheden duidelijk belegd. Iedereen weet wat zij/hij moet doen, en het team voelt zich 'eigenaar' van het burgerschapsonderwijs.
- Ons team ervaart een open klimaat, waarin we samen werken aan de invulling van ons burgerschapsonderwijs. We weten van elkaar hoe we burgerschapsonderwijs geven, we helpen elkaar en spreken elkaar zo nodig kritisch aan. Onze schoolleiding let erop dat afspraken worden nagekomen.
- Onze school betreft leerlingen en ouders/verzorgenden waar dat mogelijk en nuttig is bij de inrichting en de uitvoering van burgerschapsonderwijs. We spreken leerlingen en ouders aan als hun gedrag niet past bij onze visie.
- Wij vragen hulp aan andere deskundigen als dat wenselijk is.

RESULTATEN

- Onze school brengt in kaart of de leerlingen de leerdoelen van het burgerschapsonderwijs bereiken.
- Onze school stemt het aanbod af op wat leerlingen nodig hebben en hebben geleerd.
- Onze school heeft inzicht in de resultaten van ons burgerschapsonderwijs. We gebruiken een betrouwbaar instrument/methode waarmee we dat vaststellen. We beschikken over relevante criteria op basis waarvan we beoordelen of de resultaten aan onze verwachtingen voldoen en of leerlingen de leerdoelen behalen.

In het schooljaar 2021-2022 hebben we ons verdiept in de methodes voor Relaties en Seksualiteit. In het schooljaar 2022-2023 zijn we gestart met de methode Veiligwijs en stellen we de doelen vast voor Burgerschapsonderwijs.

Wij willen de burgerschapscompetenties en het burgerschapsgedrag van de leerlingen systematisch in kaart brengen en volgen. De resultaten kunnen wij dan gebruiken bij de ontwikkeling en evaluatie van burgerschapsvorming bij ons op school.

We gaan in april (start in 2023) in groep 7 en 8 hier het meetinstrument Burgerschap Meten (Rovict) voor gebruiken. Dit instrument bestaat uit een vragenlijst *Burgerschapscompetenties* die leerlingen invullen. De uitkomsten van de vragenlijsten worden in mei/juni in het team besproken en op basis van de uitkomsten stellen we actiepunten op voor de komende periode.

KWALITEITSZORG

- Onze school evalueert regelmatig de kwaliteit en resultaten van het burgerschapsonderwijs. We hebben daarvoor een vaste werkwijze (WMK en Ons Schoolplan). In het schooljaar 2022-2023 is de quickscan vanuit WMK afgenomen bij de leerkrachten. De resultaten zijn geëvalueerd en dit heeft geleid tot enkele aanpassingen in het beleidsplan. Eén keer in de vier jaar wordt de quickscan opnieuw afgenomen en besproken.
- Onze schoolleiding volgt of de afspraken over burgerschapsonderwijs worden nagekomen, en spreekt mensen aan als dat niet zo is.
- Onze schoolleiding leeft onze visie op burgerschap voor en draagt die actief uit.
- Onze school heeft voldoende middelen (tijd, materiaal, geld) om het burgerschapsonderwijs dat we willen vorm te geven.
- Ons bestuur heeft inzicht in het burgerschapsonderwijs en de resultaten daarvan, zorgt voor de voorwaarden om de kwaliteit te bewaken en verbeteren, en ziet erop toe dat de benodigde acties succesvol worden uitgevoerd.

ONDERWIJSINHOUD- CURRICULUM BURGERSCHAPSONDERWIJS

Uit Curriculum Burgerschapsonderwijs: Het leergebied op hoofdlijnen

1 Vrijheid en gelijkheid	7 Digitaal samenleven
Leerlingen leren van, door en over de waarden van de democratische rechtsstaat. Dit begint met regels/afspraken in de eigen leefomgeving en breidt uit naar de publieke ruimte en samenleving.	Leerlingen leren over de effecten van de onlinewereld op hun identiteit, persoonlijke (online) leven en op de publieke sfeer. Ze leren kritisch en creatief denken over media-inhouden en mediaprocessen en daar ook naar handelen.
2 Macht en inspraak	8 Duurzaamheid
Leerlingen leren manieren waarop ze besluitvormingsprocessen op vreedzame wijze kunnen beïnvloeden. Ze maken kennis met macht en gezag en de wijze waarop dit georganiseerd is op verschillende niveaus.	Leerlingen leren in duurzaamheidskwesties over verschillende waarden en belangen en de gevolgen daarvan voor de leefomgeving, nu en later. Ze leren duurzame keuzes te herkennen en te reflecteren op hun eigen gedrag.
3 Democratische cultuur	9 Globalisering
Leerlingen leren dat hun stem gehoord wordt en dat hun inbreng ertoe doet bij besluitvormingsprocessen in de klas. Zij ervaren dat de ander ook een stem heeft en ontdekken daarbij overeenkomsten en verschillen tussen mensen.	Leerlingen verkennen hoe zichzelf, klasgenoten en andere mensen in Nederland verbonden zijn met andere delen van de wereld en leren over internationale samenwerking.
4 Identiteit	10 Technologisch burgerschap
Leerlingen ontdekken hun primaire en secundaire emoties, ambities, talenten en ontwikkelpunten. Ze raken bewust van identiteitsvorming aspecten en reflecteren op tradities, vieringen en rituelen.	Leerlingen leren over de invloed van technologische ontwikkelingen op henzelf en hun leefomgeving. Ze leren ethische kwesties te herkennen en gaan in gesprek over verschillende perspectieven, die ze zelf kunnen innemen.
5 Diversiteit	11 Denk- en handelwijzen
Leerlingen leren woorden te geven aan wat de ander doet en wil en ontdekken daarin overeenkomsten en verschillen. Ze leren onderlinge conflicten vreedzaam op te lossen. Ze maken kennis met levensbeschouwelijke stromingen.	Leerlingen leren kritisch denken en handelen, empathische vermogens, ethisch redeneren en communiceren. Deze denk- en handelwijzen worden toegepast in samenhang met de inhouden van de overige bouwstenen.
6 Solidariteit	
Leerlingen ontwikkelen manieren om de eigen en de belangen van anderen te behartigen; alsmede uitsluiting, onrechtvaardigheid, discriminatie en ongelijke behandeling te herkennen en benoemen.	

LEERDOELEN

Componenten van burgerschapscompetenties en burgerschapsgedrag

COMPONENTEN SOCIALE TAKEN	Kennis weten, begrijpen, inzicht hebben in	Attitude vinden, willen, bereid zijn	Vaardigheid een inschatting maken van wat je kunt	Reflectie nadenken over onderwerpen	Gedrag
	Een jongere met deze kennis ...	Een jongere met deze attitude ...	Een jongere met deze vaardigheid ...	Een jongere met deze reflectie ...	Een jongere die adequaat als burger handelt...
Democratisch handelen Het aanvaarden van en bijdragen aan een democratische samenleving.	... weet wat democratische principes zijn en wat het handelen volgens die principes inhoudt.	... wil ieders stem horen, dialoog aangaan en een actieve, kritische bijdrage leveren.	... kan het eigen standpunt naar voren brengen en luisteren naar de standpunten van anderen.	... denkt na over (on)democratische kwesties en kwesties van (on)macht en (on)gelijke rechten.	... respecteert andere meningen en meerderheids/ minderheidsstandpunten; reflecteert op de wijze waarop beslissingen tot stand komen.
Maatschappelijk verantwoord handelen Medeverantwoordelijkheid nemen voor de leefgemeenschappen waartoe men behoort.	... kent sociale regels (wettelijke of ongeschreven regels voor het sociaal verkeer).	... wil zich sociaal rechtvaardig opstellen (niemand uitsluiten), is bereid tot zorg en hulp, wil de ander en het milieu niet schaden door eigen gedrag.	... kan zich sociaal rechtvaardig opstellen.	... denkt na over belangentegenstellingen, sociale cohesie, sociale processen (in- en uitsluiting) en eigen bijdrage aan sociale rechtvaardigheid.	... houdt zich aan spelregels, draagt iets bij aan het collectief belang, voorkomt dat de ander of het milieu geschaad wordt door eigen gedrag.
Omgaan met conflicten Betreft (lichte) conflictsituaties of belangen- tegenstellingen waarbij de jongere zelf 'partij' is.	... kent manieren om conflicten op te lossen zoals zoeken naar win-win oplossingen, hulp van anderen invoeren, ongelijk bekennen, escalatie voorkomen.	... wil conflicten onderzoeken, is bereid het standpunt van de ander serieus te nemen en samen naar een acceptabele oplossing te zoeken.	... kan naar de ander luisteren, zich in de ander verplaatsen en win-win oplossingen zoeken.	... denkt na over hoe het conflict heeft kunnen ontstaan, over eigen en anderomans rol daarin en over mogelijkheden om conflicten te voorkomen of op te lossen.	... analyseert eigen en anderomans gedrag, gaat escalatie tegen, zoekt oplossing die voor ieder acceptabel is.
Omgaan met verschillen Bij 'verschillen' gaat het hier met name om sociale, culturele, religieuze en uiterlijke verschillen.	... kent verschillen van culturele aard, heeft kennis van gedragsregels in verschillende sociale situaties, weet wanneer er sprake is van vooroordeel en discriminatie.	... wil anderomans opvattingen en leefstijl leren kennen, staat positief tegenover verschillen.	... kan zich bewegen in onbekende sociale situaties, zich aanpassen aan anderomans wensen of gewoonten.	... denkt na over aard en gevolgen van verschillen tussen mensen, culturele achtergronden van gedrag en processen van in- en uitsluiting.	... gaat goed om met alle soorten jongeren, past zich aan anderen aan, discrimineert niet.

AANPAK

Registratieoverzicht behandelde onderwerpen

Basiswaarden Omgaan met conflicten.	1/2	3	4	5	6	7	8	Met welke activiteit of methode wordt dit gerealiseerd?
1. oplossen van conflicten								
a. problemen bespreekbaar maken, oplossingen aandragen								Klassengesprekken (actualiteiten) Fides Kind op Maandag
b. waarden en respecteren van tegengestelde opvattingen en belangen								Kringgesprek- tweetallen-groepjes: aanleren om de beurt praten.
c. bijdragen aan een goed gespreksklimaat								Kindgesprekken
2. regels en afspraken Vrijheid en gelijkheid								
a. in de klas								Klassengesprekken (actualiteiten) Kindgesprekken Groep 1 en 2: Beertjesmethode (Kaat Timmermans)
b. op school								Gouden/ Zilveren/ Bronzen weken Kind op Maandag Jeugdjournaal (vanaf groep 5)
								Fides
3. macht en inspraak								
a. meerderheid/minderheid								Veiligwijs Leerlingenraad OASE (Groep 8: Wereldgodsdiensten, Stem op mijn partij, Democratie, Tweede Wereldoorlog. Groep 7: Tweede Wereldoorlog. Groep 6: Wij houden van Oranje)
b. machtsmisbruik								
4. kritische meningsvorming								
a. informatie verzamelen uit verschillende bronnen								Klassengesprekken OASE Kind op Maandag
b. volgen van actualiteit/media								Kidsweek begrijpend lezen (vanaf groep 5) Jeugdjournaal (vanaf groep 5)
c. eigen mening vormen								Mediawijsheid Fides
								Veiligwijs

5. discussiëren en debatteren								
a. luisteren naar andere opvattingen								Klassengesprekken OASE (Groep 8: Stem op mijn partij) Taalmethode
b. Eigen mening verwoorden en beargumenteren								Jeugdjournaal Veiligwijs
c. reflecteren op eigen standpunt								Kidsweek begrijpend lezen Kind op Maandag Fides

Sociale en maatschappelijke competenties	1/2	3	4	5	6	7	8	Met welke activiteit of methode wordt dit gerealiseerd?
Democratisch handelen								
1. Leren over rechten en plichten in een democratie								
a. rechten en plichten in de klas, op school, thuis en in de samenleving								Klassengesprekken OASE (Groep 5: Burgers en stoommachines. Groep 8: Democratie)
b. kinderrechten								Kind op Maandag Jeugdjournaal
c. mensenrechten								SamSam Kidsweek
d. grondwet								
e. open samenleving, persvrijheid								
2. leren over politieke besluitvorming								
a. verkiezingen, politieke partijen								Klassengesprekken OASE (Groep 7: Europa. Groep 8: Democratie, Stem op mijn partij)
b. regering, eerste en tweede kamer, Prinsjesdag								Jeugdjournaal Kidsweek begrijpend lezen
c. gemeentelijk bestuur								
d. Europese Unie: Europese Commissie, Europees parlement								
3. democratische basiswaarden								
1. gelijkwaardigheid								Klassengesprekken OASE Kind op Maandag
2. verdraagzaamheid								Jeugdjournaal Mediawijsheid Fides
3. vrijheid van meningsuiting								Veiligwijs

Sociale en maatschappelijke competenties Democratische cultuur	1/2	3	4	5	6	7	8	Met welke activiteit of methode wordt dit gerealiseerd?
1. leren over vormen van inspraak								
a. in de klas en op school								Klassengesprekken OASE Jeugdjournaal (vanaf groep 5)
b. in de wijk								Fides Leerlingenraad Kidsweek
c. in de gemeenteraad								
2. samenwerken en afspraken maken								
a. groepswerk, taken verdelen, taken uitvoeren								OASE Kind Op Maandag
b. afspraak maken inde klas, bij een activiteit								Fides Coöperatieve werkvormen Klassengesprekken
c. ruimte bieden voor de inbreng van anderen								Weekopeningen Musical groep 8
Samen besluiten nemen								
Vergaderen; technieken en rollen								
3. inspraak uitoefenen								
a. in de klas, kiezen van taken, opstellen van regels								Planbord Dagtaak / Weektaak Kindgesprekken Leerlingenraad Gouden weken
b. op school, leerlingenraad								

Sociale en maatschappelijke competenties Maatschappelijk verantwoord handelen	1/2	3	4	5	6	7	8	Met welke activiteit of methode wordt dit gerealiseerd?
1. meehelpen in de klas en op school								
a. klasgenoten helpen								Klassendienst Zelfstandig werken Taken in de klas
b. zorgen voor een nette omgeving: klas opruimen, schoolplein opruimen								Uitdelen fruit/melk Himmelwike Assisteren bij Bouw
2. solidariteit tonen								Zingen bij De Lijte
a. meeleven zieke klasgenootjes								
b. opkomen voor de veiligheid van anderen								

c. meedoen met een actie voor een goed doel									Stichting Phoneo Kerstkaartenactie Kinderpostzegels Actie Schoenendoos
3. organiseren of meehelpen met een activiteit									
a. in de klas									Weekopeningen Vieringen Kinderpostzegels
b. op school									Actie schoenendoos Koningsspelen Leerlingenraad
c. in de omgeving									Himmelwike Stichting Phoneo
d. goede doelenactie									

Basiswaarden	1/2	3	4	5	6	7	8	Met welke activiteit of methode wordt dit gerealiseerd?
Wie ben ik?								
1. ontwikkeling van zelfbeeld								
a. karaktereigenschappen, uiterlijk hobby's enz.								Fides Drama Gymnastiek
b. talenten en capaciteiten								Kindgesprekken Klassengesprekken Gouden Weken
c. eigen gedachten, gevoelens en verwachtingen kunnen uiten								Ateliers OASE en VOKO Veiligwijs
2. reflectie op eigen achtergrond								
a. familie, stamboom, nationaliteit								OASE (Groep 6: Wij houden van Oranje) Kind op Maandag Veiligwijs
b. culturele en religieuze achtergrond								
3. religie/ levensbeschouwing								
a. vieringen en rituelen								Christelijke feestdagen Vieringen Kind op Maandag
b. geestelijke stromingen								OASE (Groep 8: Wereldgodsdiensten)
c. godsdienstvrijheid								

Basiswaarden Multiculturele samenleving /Diversiteit Omgaan met verschillen	1/2	3	4	5	6	7	8	Met welke activiteit of methode wordt dit gerealiseerd?
1. etnische groepen op school en in de samenleving								
a. culturele gewoonten en feesten								Verjaardagen Sinterklaas Koningsspelen
b. vieren van culturele feesten								Christelijke feestdagen Kind op Maandag Project Fryslân
								OASE (groep 3: Spitkeet, groep 4: Skûtsje, groep 5: Molens) Kidsweek
2. de multiculturele samenleving								
a. ruimte voor diversiteit								OASE Kind op Maandag Jeugdjournaal (vanaf groep 5)
b. migratie								Klassengesprekken Samsam Kidsweek
c. integratie, allochtonen en autochtonen								
3. Identiteit								
a. eigen identiteit, wat leerlingen bindt thuis, op school en in Nederland								Vieringen Weekopening Koningsspelen
b. Nationale identiteit, nationale feestdagen en symbolen								Dodenherdenking Bevrijdingsdag Sinterklaas Kind op Maandag
Basiswaarden Respect voor diversiteit	1/2	3	4	5	6	7	8	Met welke activiteit of methode wordt dit gerealiseerd?
1. waarden en normen								
a. hoe gaan we respectvol met elkaar om								Klassengesprekken Kind op Maandag Fides
b. rekening houden met een ander								Schoolregels Gouden weken Schooljudo
c. verschillen en overeenkomsten tussen gedrag thuis, op straat en op school								Veiligwijs
2. ik en de anderen								
a. cultuurgebonden verschillen en overeenkomsten herkennen en begrijpen								Fides Kind op Maandag OASE Jeugdjournaal
b. kunnen inleven in(uitingen van) de ander								Veiligwijs
c. een ander ruimte geven voor eigen opvattingen en gedrag								
d. reflecteren op eigen opvattingen en gedrag								

e. een ander aanspreken op ongewenst gedrag									
3. tolerantie en solidariteit									
a. samenwerken met verschillende groepsgenoten									Kind op Maandag Fides OASE en VOKO
b. leren wat respect, vooroordelen, stereotypen, uitsluiting en discriminatie is en									Leescircuit Ateliers Jeugdjournaal
c. actief verkennen van grenzen van eigen tolerantie									Coöperatieve werkvormen Veiligwijs Schooljudo
Sociale en maatschappelijke competenties Digitaal samenleven	1/2	3	4	5	6	7	8	Met welke activiteit of methode wordt dit gerealiseerd?	
a. leren over de effecten van de onlinewereld op hun identiteit, persoonlijke (online) leven en op de publieke sfeer.								Mediawijsheid Veiligwijs Kidsweek Groepsgesprekken Eigen device vanaf groep 4	
Sociale en maatschappelijke competenties Duurzaamheid	1/2	3	4	5	6	7	8	Met welke activiteit of methode wordt dit gerealiseerd?	
a. leren in duurzaamheidskwesities over verschillende waarden en belangen en de gevolgen daarvan voor de leefomgeving, nu en later.								OASE Jeugdjournaal Kidsweek VOKO- Droppie water NME Techniekcoach Himmelwike	
b. leren duurzame keuzes te herkennen en te reflecteren op hun eigen gedrag.									
Sociale en maatschappelijke competenties Globalisering	1/2	3	4	5	6	7	8	Met welke activiteit of methode wordt dit gerealiseerd?	
a. verkennen hoe zijzelf, klasgenoten en andere mensen in Nederland verbonden zijn met andere delen van de wereld en leren over internationale samenwerking.								Kidsweek Jeugdjournaal	
Sociale en maatschappelijke competenties Technologisch burgerschap	1/2	3	4	5	6	7	8	Met welke activiteit of methode wordt dit gerealiseerd?	
a. leren over de invloed van technologische ontwikkelingen op henzelf en hun leefomgeving.								Mediawijsheid Eigen device vanaf groep 4	
b. leren ethische kwesties te herkennen en gaan in gesprek over verschillende perspectieven, die ze zelf kunnen innemen.									

Sociale en maatschappelijke competenties Denk- en handelwijzen	1/2	3	4	5	6	7	8	Met welke activiteit of methode wordt dit gerealiseerd?
a. leren kritisch denken en handelen, empatische vermogens, ethisch redeneren en communiceren.								Plusgroep OASE (Groep 8: Stem op mijn parij) VOKO